
Властимир Безаревић
МАЛО ВРЕМЕНА ИЗМЕЂУ

Уредник
Зоран Колунџија

Властимир Безаревих

МАЛО
ВРЕМЕНА
ИЗМЕЋУ

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

Садржај

Предговор

ПОД КОЖОМ ПОЈЕДИНОСТИ (<i>Милијан Десјојовић</i>).....	7
УВОД.....	13
ИЗЈАВА АУТОРА.....	18
ДРУГО ВРЕМЕ.....	19
ДОВИЂЕЊА БЕОГРАДЕ.....	29
ВОЈНИЧКА ПРИЧА.....	44
НА КРИЛИМА ЛЕПТИРА.....	61
РЕКЛА ЈЕ ДА ХОЋЕ.....	78
ДОЂОШ И ПАЛАНКА.....	85
ТУГА СВЕ ПРЕВРШИЛА.....	97
ШТО СЕЈЕШ ТО ОБЕРЕШ.....	104
ТОНЕ И НЕСТАЈЕ ДРЖАВА.....	112
РАТ ЈЕ СВЕ БЛИЖИ.....	122
ОПЕТ ОНАЈ ДРУГИ.....	134
ПОЛИТИКА И ПОЛИТИЧАРЕЊЕ.....	158
КАЗНА ИЛИ ИЗАЗОВ.....	168
СВЕТСКО ЗЛО.....	177
ОПРАШТАЊА.....	200
КАКО СТАРИТИ.....	209
AMICUS ET AMOR PARS COR UNUM.....	217
НЕ ДРЖИ МЕСТО – ПУТУЈ.....	227
СВЕ СТАРИ ОСИМ СЕЂАЊА.....	231
СВАКОМ СВОЈ ПУТ.....	247
МУЗИКА СКРИВЕНЕ ДУШЕ.....	263
БОЛУЈЕ ЦЕО СВЕТ.....	272

ВЕЛИКИ РАТ ИЛИ АПОКАЛИПСА	282
ИМАШ ЗДРАВЉЕ – ИМАШ СВЕ	289
КОФЕР УСПОМЕНА	295
ПРОЗОР ЖМУРИ	303
О АУТОРУ (<i>Бориша Чолић</i>)	311
МАЊЕ ПОЗНАТЕ РЕЧИ И РЕТКИ ИЗРАЗИ	314

ПОД КОЖОМ ПОЈЕДИНОСТИ

Властимир Безаревић: „Мало времена између“

Време је деобна материја, има два дела – себе и невреме, зависно како се мери и ко те мере чита и у коју форму их смешта. Теразије те мере јесу сувопарна историја, која много чега превиди и књижевна обрада која задире под кожу појединости, верујући да може наћи много више духовно-историјског штива кроз које се види реалније и даље.

Посматрајући кроз тај окулар, настала је и књига прича које чине роман „Мало времена између“¹ Властимира Безаревића². То мало, чега се дотакао, појасница је онога што нама мину, бар генерацији којој и овај писац припада. Неки нови погледи се просто сударају са чињеницама после протока времена у којем је много тога изокренуто, другачије.

Роман је донео причу о „сусрету мрака и светла“ што има вишезначност од рађања до одласка, а уз то проласка кроз живот његових јунака, јер све је неизвесност. „Било би добро када би (...) по рођењу дата лекција за сваког, да се припреми, да кроз живот лакше прође, обиђе беспућа и избегне странпутице.“ Како тога није, нити ће бити, онда свак својом главом прође јер му ни искуства других нису увек поуздана. Наш романописац је у свом делу и временски одредио догађаје и радње о којима пише, наводећи аутентичне, али и могуће при-

¹ Властимир Безаревић: „Мало времена између“, Прометеј, Нови Сад, 2023.

² Властимир Безаревић (Пријепоље, 1951), пише прозу, текстове из области права, геополитике и друштвеног теоретисања, и истражује родослов предака. Ово му је друга објављена књига.

мере, свака машта је искључена, али је присутна добра језичка беседност и систематично излагање. „Време које је прошло између корица књиге је дуже од пола века, века који је носио огромне турбуленције и дешавања. Свет се нагло мењао. Од мастиљаве оловке и дрвене рачуналке, та генерација је стигла до мобилне и информатичке технологије“.

Није увек могуће на ту врсту промена утицати, али су занимљива Безаревићева појашњења где смо се ту ми нашли. Шта смо добили, шта изгубили, докле смо дошли, како каже Иван Негришорац са „истрагом предака“ , и где ће нас у том процесу наћи потомци.

Подсећа Безаревић на студентске немире 1968, који су протекли као тајанствена порука коју ни сами узнемирци нису разумели. Али све се уозтрило и у провинцији на свој начин; и на ситне гестове се обраћа пажња провучена овде од гимназијских дана до разлаза даље у велике градове наше земље. „Само су тада Илија и Алија, Сена и Сања, Салко и Славко били исто, тада и изгледа никада више“, закључује Безаревић дајући роману и социолошко-родословну црту. Сви говоримо исти језик, имамо исту крв, а нисмо род. И Бог нам се смеје због тога!

Главни јунак овог романа је Вито, који жели више од својих могућности на студијама и бива култна личност у Студентском граду где ће „нагорети“ ватром политичких сумњи због којег траје расправа, каквих је иначе било. Презало се и од најмање ситнице, била је то стиснута песница, а када је отворена све се, нажалост, просуло, и очигледна срећа до које смо дошли, показале се да је „зависна од хиљаду ситних ситница“. Ту чињеницу је у својим виђењима Безаревић провукао мудро описујући студентска интересовања, веровања других да на њега могу утицати „у његовом интересу“, а Вито је био и остао свој. Тече прича коју носи живот, у коме његова ватра има довољно снаге да језички светли и кад неправда заузме

погрешно место (Вито је правник) као што је то било на одслужењу војног рока у Загребу. Мало је ко разумео ветрове који су почињали да дувају и са севера и југа. „Чувај се сине, (...), данас је веома опасно сукобити се на националној основи. (...) Мени су, дете, у Лици побили све.“, рекао му је високи старешина.

Љубав као телесни чувар, који некада попусти и прогледа кроз прсте, има своје заглавље и поглавље које задржава читалачку жељу да се догађај расплете по замисли читаоца, међутим, све се догађало како је то писац и забележио („Рекла је да хоће“). Ипак, ово су емотивне слике које се непрестано обнављају „и увек произилазе једно из другог“. Алхемија љубави није овог писца ни једног тренутка оставила незадовољног, ни онда када је он на догађај бацио своју нескривену критичку светлост. Оно што је овде роману одсликао, то је аутентичност израза, чист језик без натруха туђица и негације својства. Брачни живот и родословни след обнове приказан је дневнички што указује на присност писца са својим јунаком из романа.

Есејистичко-социјална обрада теме паланке („Паланка и дођош“) у којој се његов сајунак скрасио, отвара и психолошки отпор немерљивим силама погрешних схватања. Паланка је у науци, али и књижевности, добила многе дефиниције. Ова Безаревићева, чини ми се, најближа је стварном животу – доживљена је јер он је тај „који је ценио шта га то од нове средине удаљава, како је гледао и како је вагао. Нова средина се њему привикавати неће и ако реши да је напусти, можда се неће ни приметити да је отишао. Мале средине своје дођоше, кад не прихвате, могу бити врло сурове. Оне и функционишу по неким само њима знаним правилима.“

А на светској сцени правила нема, успоставља их онај којем су правила и закони страни. Тако ће наш писац ову сцену повезати са приликама у свету које су тада обележила насиља

и ратови. А које време није имало те пошасте? „Година 1978. Те године је Израел окупирао део Либана, црвене бригаде у Италији киднаповале Алда Мора, а Америка вратила Панамски панамски канал...“ Канали времена пуни су крвавог муља, а млади брачни пар види пред собом живот и ствара га за себе и за друге, само је то требало видети. Писац описује друштвени и привредни живот тих година и бројне политичке сударе са реалношћу којој се требало предати или супротставити са последицама. Вазда је тога било, сами меримо колико и кад, стога је овај роман пун ухватљиве додирности анализе свега минулог.

Живот је пун монолога, веселих и трагичних, који обједињују његово трајање. Трагедије се заломе и полеме многе душе, раставе, болна пријатељства ојачају. Тако ће Безаревић, описујући свој „витовски“ живот, забележити и страдање брачног пара, пријатеља његовог јунака („Тута све превршила“) у коме фрагментарно приказује погибију, а социолошки прецизно описује последице по породицу и пријатеље. Но живот тече даље и он ево, уз тај болан тренутак, траје и овде у књижевном запису.

У негативистички оквир Безаревић је ставио прилике у којима долази до распада земље које су незауостављиви чин. Географски кројачи стално измичу досадној (значи мирној) историји („Тоне и нестаје држава“). Урушен је банкарски и привредни систем, од република стваране су државе, долази инфлација услова за живот и људског морала који је окрпљен западним правилима, а водио је у поделе и супротстављање себе – себи. Уведене су санкције, „запад је још стално поопштравао санкције и сметње, а дефинитивно је свима било јасно да је управо због тог односа споља и наступио хаос“.

У наставку, Безаревић, уз коришћење чињеница и тока догађаја који је довео до рата, и прилика где пуцају породице, страдају млади војници, хуље постају „државници“, испи-

сује читаву историју последње деценије прошлог века. Она ће младом читаоцу бити непозната јер се „напајао“ прилагођивим „истинама“ из психолошког рата против српског народа који је потом настављен. Најгоре је оно зло које себе проглашава за добро. У том смислу ова књига исправља и лажне историјске чињенице које су нашле легу чак у неким уџбеницима. Рат је трајао, познато колико и како, али је свака чињеница имала превртницу у главама и исказима твораца бојне. Догађаји око Сребренице и не само ње, приказивани су како су приказивани само да се избегне истина: „Страдање народа Сребренице жели се искористити да буде опет прилика за нови рат, а подстиче је исти сценариста.“ Е, кад се од једног народа направе два, а успеју се „завадити очи у глави!“

„Политика и политичарење“, вишестранацје, сагледано је из свог угла, и некако све те намете као од снега, газио је, рекао би бос, Безаревићев јунак Вито. Никад није разумео оне из даља који бомбардују невин народ зарад, како говоре, „свог интереса“. А што се њиховог простора тиче имамо и ми интерес: Да се људи који убијају друге призову свести и матерњој заклетви. Не знам мајку која воли да роди убицу, макар се он рађао и тамо где Сунце залази.

Главе које су сачуване, ипак, па и Вито, морао је да се врати послу и обавезама. Његов радни сто га је заборавио и морао се прилагођавати новој стварности. А стварност му узима животног сапутника, супругу Наду, која умире од тешке болести. Дирљив је ово запис („Опраштања“) када се Нада пре него ће се опростити од породице, свесна да умире, опрашта са својом најбољом другарицом: „Опраштале су се као две девојчице. Вероватно су на опраштању биле девојчице, мада су већ увелико биле маме, искрено и нежно, последњи пут. Знале су то. Колико ли је коме тешко тада било, сами Бог зна.“

Време тече, и дописује овај и друге романи, Запад је ударио на Исток и Сунце трепери, Боже угасиће се твоје светло!! „Све стари осим сећања“, јер све пролази, и „ово ће проћи“ како каза једна кинески филозоф. Али, „ако имаш здравље, имаш све“ каже наш писац Властимир Безаревић, носећи ову књигу под мишицом, питају га која је то књига: „Ово је мој кофер успомена“ одговорио је сасвим озбиљно.

Ова књига и јесте писана озбиљно, сведочно, јер време свему суди.

Милијан ДЕСПОТОВИЋ
У Пожеги, 21. марта 2023.

УВОД

Кад се одиграла та срећна и магична игра лептира, сусрет мрака и светла и дан те донео на свет, треба пазити, како ће се ићи даље. Било би добро када би то, одмах по рођењу, била лекција за сваког, да се припреми, да кроз живот лакше прође, обиђе беспућа и избегне странпутице. Како тих припремљених лекција нема, онда се мора ићи и учити, ходати онако како умеш, лако или дубоко, бојажљиво или сигурно и остављати трагове да си био ту. Могло би се нашироко расправљати о томе како и с којим смислом треба остављати трагове и отиске својих радњи и чињења. Често мислимо како нам је живот привилегија бесконачна и како никада неће престати. Пре или касније ипак сви поверујемо, како постоји број и датум и у доласку и у одласку са овог света. Први број сви знамо, а другог се плашимо и живот нас због тога често искушава, прави нам препреке и ствара дилеме, тера нас да стално будемо на почетку оне лекције, коју нисмо имали, како да кроз живот прођемо. Многи верују да на свој број и датум могу утицати, креирати путеве и стазе до њега, и тако стварају другачије трагове и судбину. Трагови ипак нису само отисци које правимо док ходамо, него и снага, воља и слика коју носимо и остављамо иза себе. Могу се мерити и ценити по трајању, по добром или лошем, по племенитости, напретку, храбрости и читавом низу других критеријума којима човек мери вредности, чува их или брише из памћења. Највредније је оно што је природа одредила и тражила да оставимо иза себе. Ко, и шта, остаје иза нас, кога смо водили за руку, чували и пазили и ко ће наш ген

однети у вечност. То је смисао са којим долазиш на свет и са њим трајеш вечно.

Вито Полимчевић је рођен педесетих година двадесетог века у скромној радничкој породици, пуној пажње и љубави и одрастао је као сва чаршијска деца старог града на обали Лима. Није имао ни више ни мање од других, али се стално трудио да направи дужи корак, да даље види, да учини и постигне боље од оног чиме би се други задовољили. У времену када су за све дечаци и девојчице били популарни дневници и споменари, није писао ту тајанствену књигу, нити је писао сличне белешке. Дневници и споменари су тада били хит код младих. Препуни су били нежних речи и слика, стихова, белешки о првим заљубљивањима и љубоморно су се чували. По неки друг или другарица би могли завирити у њега, јер каква би то важна књига била кад је нико не би видео. Вито је у том времену имао низ других интересовања која су га била потпуно окупирали. Времена за споменаре није било. Покушавао је да своја занимања усмери, боље препозна, поређа по важности и приоритетима. Помало повучен и ненаметљив, али довољно друштвен и иницијативан, било га је свуда. Где год би се друштво налазило, у спорту, у друштвеној игри или догађају у којем учествује генерација, био би ту. Од њега се очекивало да нешто започне, предложи или поведе, па је временом нестало и оне ненаметљивости. Било је то време ентузијазма и неких нових идеја, али и време када је било природно да постоји вођа. Врата су му се лако отварао или се бар тако чинило. Вођа мора да се сналази, да има утицај, само тако се могло бити на челу. Друштво је било хомогено, веома блиско и међу њима је било који могао бити вођа.

Када је почео да бележи збивања око себе и прави белешке, није лако разјаснити. Из тог његовог прилично обимног рада и текста о догађајима и запажањима, узимао сам делове који

су ми се учинили занимљивим и систематично уређеним, ради објављивања. Тврдо дата реч се морала испоштовати. Дата је са свим личним и другим правима која ће омогућити да једна прича буде на папиру и у јавности. Где год се могло аутентично искористити и пренети казивање, било је искоришћено и верно пренето. Негде је то десетине страница, а негде су и делови, све у циљу представљања белешки у што јаснијој форми. Требало је казати оно што би и бележник, вероватно, сам хтео да каже. Витови ликови су они које је он сретао, виђао, са њима друговао. Ја сам као аутор овог текста понешто додавао, скраћивао и повезивао. Има и делова, описа и радњи који су део уметничке слободе, уметничке визије и доживљаја како би текст постао једна целина и имао динамику. Пишући, преписујући и тумачећи текстове бележника, понегде ни сам више нисам био сигуран шта је рука и доживљај аутора, а шта су делови изворног текста. Живели су исто време, исти живот, на исти начин се надали, радовали и патили. Поклапале су се визије и размишљања што је можда донело и посебну аутентичност казивању. Ипак сам сигуран да је на видело изашао Витов бележник, дневник, споменар или неки сличан облик приче о животу. Негде је она детаљна, а негде сумарна, негде је љубавна, а негде ратничка, али је свуда сведочење и виђење прошлог времена. У историји су се слични текстови звали „житија“ и увек би их за оног о коме се пише, састављао неко други.

Ко је Вито? Чији живот се читаоцу презентира у овој књизи и чија осећања, догађаје и визије овде пратимо? Генерација рођена 50-их је расла и школовала се у једном систему, који је широко отварао врата младом нараштају да се школује, да отвори своје видике, и да можда много трезвеније гледа на свет од своје генерације у Европи. Та генерација је успевала да разуме шта је и исток и запад, каква јој је историја и култура, где су јој корени и по чему јој је генетски код другачији од

других. Довољно је комуницирала са свим народима Југославије, добро се разумела и разјаснила, и скоро јој је немогуће прикрити чињенице и офарбати стварност. Тај генерацијски човек, рођен негде у провинцији, јер је све, осим Београда, скоро била провинција, и најчешће се у њему школовао, упознао живот вршњака у окружењу, чврсто се држао историје, вере и традиције свога народа. То је Вито.

Бистро и отресито дете, брзо је научио да се и кад је тешко, подигне на ноге, да одрасте скоро у немаштини и да му скромност буде животна логика. Поштује људе око себе, уме да буде нежан, кад је време нежности, тугује кад га опседне туга и пронађе снагу да је превазиђе. Он има истанчан осећај, и научио је да цени добро и зло, и да на зло одговори као и неки његов далеки предак. Не разликује се превише од свог годишњака из Лесковца, Прокупља, Ваљева, или неког другог из Србије. Он је скоро типичан становник овог простора, а веома близак и са својом генерацијом широм некадашње заједничке државе. Он прихвата сав тај свет, види тамо своје пријатеље, али му се више не могу потурити нигде кукавичја јаја нити бацити завесе на очи. Све оне који су, за послом, или из другог разлога отишли преко границе, носећи балканско срце, држи за своје, са њима комуницира, ослања се и дели исте вредности. Кроз мрачне дане свог времена, чувао је образ и достојанство оних које обилази на местима тишине, и оних што ће и њега ту обилазити. Много смо таквих људи срели, само не знам да ли смо их тако гледали. Који га је крај подизао и где је живео, није тако важно. Паланки, затворених средина, обичаја, локалних властелина и политичарења, било је свуда. Само су били други играчи. Тај становник Србије, Балканац, Вито, има реч и за срећу и тугу, уме да пригрли и притекне у помоћ, има песму на уснама, има све, само не уме да мрзи. Неће ударити са леђа и неће бити злопамтило, али му немој приседати на муку и тегобе. Нашао би пут и

ако му повежеш очи, или ће смислити нешто да направи од ништа.

Ова књига покушава да исприча пут једног човека, жали што је он био стално стиснут, стиснут међама, оградама или обалама, што није имао довољно времена и простора да живи свој живот. Понекад су и ноге и руке биле везане, а он би морао да хода и иде напред.

Време које је прошло између корица књиге је дуже од пола века, века који је носио огромне турбуленције и дешавања. Свет се нагло мењао. Од мастиљаве оловке и дрвене рачуналке, та генерација је стигла до мобилне и информатичке технологије. Прошла је време од масовне неписмености до великих сазнања о далекој прошлости и визији будућности. Време забележено у овој књизи кроз непосредно сведочење, је најверодостојније, колико год да се сведок трудио да га саопшти једносмерно и субјективно. У аутентичном сведочењу ће остати највише истине, много више него кад то саопштава неко из другог времена. Човек садашњости не може реално да разуме прошло време, време у коме није живео. Он мери прошлост другим параметрима и прича речима које немају значења којима се може правилно изразити прошлост. О прошлости знамо највише кроз сачуване артефакте. Они нас визуелно, уверљиво враћају у прошлост, а потом и кроз записе неког времена, запажања, сазнања и доживљаје онога ко их је забележио. Ближој прошлости се често и сами можемо вратити, кроз сећања и успомене. Оној старијој прошлости, у којој нисмо били, сећања нам не помажу и тамо нас не могу вратити. Не помажу чак ни она сећања које зовемо колективна, јер су непоуздана, али ако су она записана онда нас тај запис може ипак уверљиво провести кроз прошлост. Прошлост и њена спознаја нам је важна јер без ње нећемо никад довољно разумети садашњост, а још мање будућност.

ИЗЈАВА АУТОРА

Сви ликови и догађаји у овој књизи, осим историјских ликова и догађаја, су измишљени и књижевни. Ликови и догађаји су део слободне интерпретације аутора и свака сличност са стварним ликовима је случајна. Историјски и стварни догађаји, на простору Србије и Балкана, или на светској сцени, послужили су аутору као инспирација и тумачење стварног живота и времена у којем је живео.

ДРУГО ВРЕМЕ

Надошао Лим. Ударио у обале као да их мрзи јер га стално саплићу. Негде из његове дубине иде потмули звук као хуктање уморног кад скида терет са леђа. Он тако бесни скоро сваке године у јесен кад горе негде у Црној Гори падну велике кише. Ваља таласе и увек негде покупи дрвеће, гране и све што се нађе близу његових обала. Вито стоји на кеју као да му пркоси. У ствари диви му се, поштује његову упорност и истрајност. И ове године им је, ето, уништио игралиште и плажу, која је сада доле на дну његовог корита, затрпана песком и каменом. Доста је света на обали. Гледају то чудо од воде. Брину да не изађе из корита и онда ко зна где ће стати. Вита то није узнемирило јер верује да се они озбиљно познају и да се већ почео смиривати и успоравати. Одрастао је поред њега и највећи део године би проводио на обали. Знао му је сваки вир далеко узводно и низводно. Некад је мислио да сви градови морају имати реке јер какав би то град био кад не би имао реку. Лим је био његова река, лепа и чиста док је нису, негде горе, неком фабриком замутили. Ко зна колико би још тако био крај воде, да га мајчин глас није пренуо са терасе: „Вито, закаснићеш!“

Поподневна смена, часови само што нису почели, а до школе му треба петнаестак минута и то преко жичаног моста. Около, кроз Шаранпов, треба пола сата. Полимска улица, уз саму реку, дуга је око три километра и увек је мирисала на Лим. Само је с пролећа опију липе. Сада је покисла и забринута да је река не покрије. Жичани мост се љуља као да је и њега Лим уплашио а низ воду дува ветар па чини пратњу

и друштво таласима. Журе негде, неким другим видицима и обалама. Током те реке увек се одлазило. Лим је увек подговарао, мамио младост и водио са собом. Ретко се неко враћао. Зреле јабуке крај обала вода је увек носила и Вито би као дечачић трчкарао да буде бржи од Лима и јабуке која плива у води. Знао је да ће и он једног дана отићи, као јабука, негде далеко, али никада није пожелео да се не врати. Шта би он радио тамо где нема његове чаршије и Лима? Кад се свађао с њим и дрхтао од хладноће поред његове воде, није га мрзео, већ се зарицао да ће га надмудрити кад одрасте и смислити пећ за грејање. Пећ која би ишла испред деце и грејала их да им не буде хладно. Лим би доносио и лепша времена, долазила би пролећа и лета и тада би поред њега било најлепше. Зато га он разуме и нека га ових дана, нек се истутњи, нека покаже сву своју моћ. Да је лето, не би се плашио његових таласа. Пустиио га је да одрасте и ојача у његовим таласима, они су своји. Тако, све корак по корак, уз мисли са Лимом, Вито стиже пред врата гимназије, ипак пре звона.

Гимназијски дани, озбиљна школа и обавезе, учинили су га другачијим, озбиљнијим. Брзо је одрастао. Постао је сигурнији у себе, држао до свог става и у свему се трудио да влада догађајима, ако се тичу њега. Схватио је да сам мора одабрати свој пут, дефинисати шта хоће и може. Време је постајало другачије. Некако је у људима, посебно младима, наступала већа иницијатива, најава креативности и слободе. На једном зимском распусту, развео је разглас по учионицама и у ходницима школе. Веровао је да је то добра и креативна активност. Први радни дан по распусту је прошао као журка. Добио је похвале од ученика и неких професора, подршку за занимљивији простор, али и критику од директора. Оваквим новотаријама се никако није смео реметити програм школе, те је једва избегао санкције. Настао је још већи проблем када је друштво којем је припадао, у биоскопској